

МУЗЕЙ КАМЕНЮ – ЩО ВІН МОЖЕ?

*Музей – це місце діалогу між людьми,
яких розділяє простір і час.*

Рабер Бурга

Геологічний музей Київського геологорозвідувального технікуму (КГРТ) відкрито в 1986 р. * У його колекції нині налічують понад 4000 експонатів. Основою зібрання музею є кам'яний матеріал, що був доставлений у технікум студентами-практикантами з різних регіонів колишнього Союзу: з Кольського п-ва і Паміру, з Уралу й Чукотки, з Карпат й Забайкалля, із Криму та Камчатки. Багато цікавих зразків подарували технікуму його викладачі: В.М. Глибко, Л.Я. Висоцька, М.І. Бублій, Н.О. Іванова, Г.І. Клибанець, А.В. Коваленко, К.Г. Крживанек, І.Н. Кошелєв, І.К. Лебедь, Т.Ф. Лисовенко, В.Д. Мелашенко, В.В. Наглій, Л.І. Овчиннікова, С.Н. Оріхова, Г.О. Сотнікова, М.В. Старинський, Л.Ф. Трященко, В.А. Ширін, Н.К. Шпак. Зразки унікальних кристалів, а також вироби з кольорового каміння подарували музею випускники технікуму, і серед них — Л.С. Галецький (випуск (вип.) 1953 р.), Б.Г. Гресь (вип. 1962 р.), Д.С. Гурський (вип. 1968 р.), Ю.І. Дищук (вип. 1956 р.), Л.І. Муський (вип. 1957 р.), Є.П. Поладко (вип. 1952 р.), О.В. Синозацький (вип. 1973 р.), А.І. Шевченко (вип. 1968 р.) та ін.

Нині геологічний музей включає експозиційний зал, літотеку та офісне приміщення. В експозиційному залі кам'яний матеріал розташований у таких розділах: фізичні властивості мінералів, форми кристалів і мінеральних агрегатів, класифікація мінералів за хіміко-структурним принципом, генетичні типи гірських порід, геолого-промислової класифікація родовищ корисних копалин, генетичні типи родовищ, регіональна геологія, палеонтологія та історична геологія, подарунки геологічному музею; в окремих вітринах — експонати ювелірно-виробного каміння з приватних колекцій членів Громадської ради геологічного музею.

У музейній колекції — зразки мінералів, гірських порід і руд практично з усіх континентів земної кулі. Серед них немало рідкісних, іноді унікальних експонатів. Лише за останні три роки експозицію музею прикрасили зразки з Уралу (кристали ільменіту, платина в хроміті),

* Порядок і загальна схема розташування кам'яного матеріалу музею розроблені його першою завідувачкою Н.К. Пономаренко.

Російського Примор'я (друзи галеніту, сфалериту, датоліту, данбуриту), із Канади (везувіан), Японії (генміліт), Австралії (турмаліни); розділ регіональної геології України поповнено зразками граутиту, цеоліту, самородної міді, керченіту, золотовмісних метасоматитів, кіноварі та ін.

Геологічний музей КГРТ у своїй діяльності керується Законом України “Про музеї та музейну справу”, постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.2000 р. № 1147 “Про затвердження Положення про Музейний фонд України”, а також нормативно-правовими документами Міністерства освіти і науки України [1, 2].

Основні задачі роботи музею такі:

- залучення молоді до пошукової, науково-дослідницької та природоохоронної роботи;
- розширення та поглиблення професійної підготовки студентів технікуму методами позалекційної роботи;
- надання допомоги педагогічному колективу КГРТ у впровадженні активних форм роботи зі студентами;
- залучення студентства до формування та збереження музейного фонду;
- проведення просвітницької роботи серед різних верств населення.

Для вирішення вищенаведених завдань музей проводить свою роботу відповідно до щорічного плану роботи, кожного разу виділяючи головні напрями в своїй діяльності. Форми роботи музею різноманітні: екскурсії різних типів, тематичні заняття, лекції, науково-практичні конференції, зустрічі з визначними вченими та геологами-практиками, дні відкритих дверей, мандрівки, походи, експедиції, зльоти юних геологів, геологічні олімпіади, підготовка стінних газет, оформлення фотовиставок, публікації в пресі тощо.

Найпоширенішою формою роботи музею [3] є екскурсії, різні за змістом, складом, кількістю учасників і тривалістю. Музей проводить як оглядові (геологічні процеси, мінерали, структури, гірські породи), так і тематичні (типоморфні ознаки мінералів, структури та текстури гірських порід, використання мінералів у різних галузях народного господарства) екскурсії. Особливою популярністю користуються у відвідувачів музею супровідні екскурсії, які організовують паралельно з вивченням теоретичного матеріалу — з метою конкретизації і поглибленого його освоєння. До проведення екскурсій музей залучає членів Громадської ради: В.В. Сковороднева, А.Н. Чеботарьова, В.І. Парницького — членів УМГ. Їх персональні виставки кам'яного матеріалу — прикраса експозиції музею.

При музеї функціонує гурток “Геолог”, в якому працюють не лише студенти технікуму, але і його випускники. В активі гуртківців — зустрічі з досвідченими спеціалістами-геологами, відвідування оригінальних геологічних об'єктів в Україні та за її межами, участь у виставках виробного та ювелірного каміння, енергійна профорієнтаційна робота в школах м. Києва і області та інші цікаві справи. Тільки за останні роки гурток “Геолог” організував зустрічі з випускниками технікуму: д-ром геол.-мінерал. наук Л.С. Галецьким, викладачами геологічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) Л.С. Кисилевичем і В.А. Нестеровським. Усвідомлюючи важливість отримання найновішої геологічної інформації “з перших рук”, музей запросив на зустрічі з дипломниками геологорозвідувального відділення д-ра фіз.-мат. наук, учасника трьох останніх сесій Міжнародного геологічного конгресу (МГК) М.А. Якимчука, зав. кафедрою загальної та структурної геології Національного гірничого університету О.В. Орлінську, учасника кількох експедицій в Антарктиду В.П. Вернигорова, одного з першовідкривачів

Клесівського родовища бурштину І.С. Василюшина, голову правління ЗАТ “Концерн “Надра” П.О. Загороднюка та ін.

Геологічний музей прикладає чимало зусиль для організації та проведення екскурсійної та експедиційної роботи. Щорічно члени гуртка “Геолог” здійснюють маршрути в районі Нових і Старих Петрівців — з метою пошуків бурштину, відвідують кар’єри Плесецького, Богуславського, Пенизевицького родовищ — для ознайомлення з унікальним комплексом магматичних і метаморфічних порід Українського щита, займаються шліхуванням річкових відкладів річок Кам’янка, Упава, Ірша — для виявлення скупчень ільменіту, гранату, титаномагнетиту та ін. Особливою популярністю користується багатоденна експедиція гуртківців у “кам’яне серце” Волині — район Володарськ-Волинського. Ознайомлення з унікальною колекцією Музею коштовного і декоративного каміння, відвідування з метою вивчення геологічної будови і збору кам’яного матеріалу — кар’єрів граніту (с. Лизник) і лабрадориту (родовища Головинське, Кам’яна Піч та ін.), а також відвалів відпрацьованих гірничих виробок не лише сприяє підвищенню професійного рівня студентів, а й має на них великий емоційний вплив.

Одна із значних нещодавніх подій в житті геомузею — мандрівка на Кольський п-ів. Протягом трьох тижнів її учасники відвідали кілька родовищ Хібінського та Ловозерського масивів, ознайомились з експозиціями геологічних музеїв: Геологічного інституту та Мурманської геологорозвідувальної партії (ГРП), м. Апатити, гірничо-геологічного музею (м. Кіровськ), музею історії Ловозерської ГРП, Музею кольорового каміння В.Н. Дава (м. Мончегорськ), а також зібрали багатий кам’яний матеріал, що наочно ілюструє мінералого-петрографічні особливості лужних масивів Кольського п-ва.

Реальний підсумок поїздки — понад сотні зразків мінералів і гірських порід, а також різноманітний ілюстрований матеріал — карти, схеми, розрізи родовищ та сотні світлин, що розкривають своєрідну природу краю. Доставлені з Кольського п-ва зразки мінералів, руд і гірських порід поповнили експозицію не лише геологічного музею КГРТ, а й зібрань кам’яного матеріалу Дніпропетровського, Київського і Харківського національних університетів; частина з них передана до шкіл Києва та області.

Один з найважливіших напрямів у роботі гуртківців — проведення виставок каменю в КГРТ. Перша виставка була організована в 2001 р. напередодні Міжнародного дня студента під назвою “Трофеї ХХІ століття”. У виставці беруть участь всі кабінети і лабораторії геологічного циклу; геологічний музей — її стрижень. Гості виставки — геологічний музей КНУ, колекціонери-любители каменю, школярі Києва та Київської області, що серйозно захоплюються збором мінералів, руд і гірських порід. Окрасою однієї з останніх виставок у КГРТ став різноманітний кам’яний матеріал, доставлений членами Громадської ради музею з експедицій на Прикарпаття і Закарпаття.

Надаючи важливого значення в своїй роботі інформаційному аспекту, члени гуртка “Геолог” беруть дуже активну участь у випуску широкоформатної газети “Геологічна зміна”. З 1991 р. випущено 54 номери стінгазети. Як і кожна газета, вона має свій “паспорт”, певну послідовність розміщення матеріалу та низку рубрик, кількість яких збільшується з кожним роком. Нещодавно з’явилась рубрика “Геологи України на міжнародних форумах”, яка пов’язана з виступами перед студентами технікуму українських учасників МГК (Є.О. Куліш, М.А. Якимчук, О.О. Ремезова та ін.). У рубриці “Наші в далекому зарубіжжі” розміщуються враження наших студентів, випускників і викладачів про відвідування геологічних об’єктів за межами України. До най-

цікавіших слід віднести матеріали про пошуки родовищ золота на Алданському нагір'ї, відпрацьоване родовище срібла Конгсберг (Норвегія), мінералогію карстових печер Туркменістану та інших. Однак справді золотою окрасою одного з останніх номерів стінгазети стали спогади члена Громадської ради геологічного музею Є.В. Науменка про дослідження відпрацьованих рудників Далекогірського поліметалевого родовища (Примор'я, Росія).

Коротко висвітливши основні напрями роботи, задаємося питанням: яку ж роль відіграє геологічний музей у спеціалізованому навчальному закладі, що готує спеціалістів для пошуків, розвідки родовищ та охорони навколишнього середовища? Уявляється, що з урахуванням потреб постіндустріального суспільства геологічний музей має бути підрозділом *навчально-наукового напрямку*, тобто крім проведення роботи пізнавального характеру має виконувати копійку *науково-дослідницьку діяльність*, а саме: узагальнення матеріалів з пошуків і розвідки родовищ корисних копалин України, аналіз і порівняння геологічної будови родовищ певних видів і типів в Україні та інших державах, вивчення екологічного стану районів інтенсивного видобутку корисних копалин, складання каталогів родовищ, руд, мінералів і гірських порід тощо. Певні напрацювання цього напрямку в музею уже є. Лише за останні 5 років нами підготовлена низка доповідей для міжнародних науково-практичних конференцій в Україні (Волинський, Київський, Таврійський, Чернівецький, Переяслав-Хмельницький національні університети), а також Росії (Державний педуніверситет ім. О. Герцена, м. Санкт-Петербург; Володимирський гуманітарний і Пермський держуніверситети; Музей бурштину, м. Калінінград). Участь геологічного музею в роботі двох останніх сесій МГК (Флоренція — 2004 р., Осло — 2008 р.) слід розглядати не лише як розширення меж його роботи, а й як підняття досліджень на вищий науковий рівень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Нормативна база діяльності музеїв навчальних закладів системи Міністерства освіти і науки України.* — К.: Укр. держ. центр туризму і краєзнавства учнів. молоді, 2006. — 28 с.
2. *Положення про музей при навчальному закладі, який перебуває у сфері управління Міністерства освіти і науки України* // Наказ Міністерства освіти і науки України від 04.09.2006 р. № 640.
3. *Гайда Л.А.* Музей у навчальному закладі. — К.: Шк. світ, 2009. — 128 с.